

V Praze 14. ledna 2025

Vyjádření ČAD k projednávání novely zákona o vysokých školách v Senátu ČR

U příležitosti chystaného projednávání novely zákona o vysokých školách, Senátní tisk č. 26, ve znění schváleném Poslaneckou sněmovnou, a nadcházejícího projednávání ve výborech Senátu ČR, by Česká asociace doktorandek a doktorandů, z. s. (ČAD) tímto prohlášením ráda zdůraznila význam schválení této novely. Návrh novely přináší zásadní zlepšení postavení studujících prostřednictvím zavedení ombudsošob, kontaktního místa určeného pro poskytování informací o opatřeních pro vyrovnání příležitostí studovat na vysoké škole, pro předcházení a řešení případů diskriminace a zajišťování rovného zacházení a bezpečného prostředí na vysoké škole, a především prostřednictvím reformy stipendií.

Stávající situaci studujících (nejen) v doktorských programech lze bez nadsázky označit za prekarizovanou. Tíživé sociální podmínky může kromě stále stoupajících životních nákladů dále zhoršovat například zdravotní znevýhodnění či založení rodiny v průběhu studia; studující-rodice se pak potýkají nejen s nedostatkem infrastruktury a flexibilních řešení umožňujících skloubení péče o děti se studiem a výzkumnou činností, nýbrž i s významnou finanční zátěží.

Je v zájmu vysokých škol, aby docházelo k odstraňování uvedených překážek a k narovnávání příležitosti k úspěšnému a včasnému dokončení studia, mimo jiné prostřednictvím poskytování podpory studujícím-rodicům ve sladování jejich pečovatelských a studijních povinností. Novela vysokoškolského zákona výše zmíněnými kroky příležitosti k úspěšnému a včasnému dokončení studia narovnává a přispívá k řešení mnohých z uvedených problémů. Potenciální zneužívání různých typů podpory, zmiňované ve zprávě zpravodaje Ústavně-právního výboru, vnímáme jako krajně nepravděpodobné a jsme přesvědčeni, že vysoké školy disponují nástroji, jak například účelové přihlašování ke studiu či kumulaci nároků na stipendium řešit.

Systém doktorského studia v ČR trpí dlouhodobými systémovými problémy, identifikovanými již Strategickým záměrem MŠMT 2021+. Přípravovaná a dlouho odkládaná reforma doktorského studia, která mimo jiné zavádí velmi zásadní příjmové dno pro doktorandky a doktorandy v prezenční formě studia skrze tzv. minimální doktorský studijní příjem, je součástí změn potřebných pro jeho zlepšení, a to ve smyslu zvýšení efektivity vynaložení veřejných zdrojů i zlepšení podmínek samotných doktorandek a doktorandů.

Lze proto očekávat, že nepřijetí zákona v současném kontextu narůstajících životních nákladů zapříčiní nedokončení studia u značného počtu studujících, což povede jak k negativním dopadům na samotné studující, tak k plýtvání veřejnými zdroji na neúspěšné studium a k dlouhodobým ztrátám spojeným s nedostatečným rozvojem vzdělanostní ekonomiky České republiky.

Z výše uvedených důvodů vyjadřujeme naději, že Senát novelu zákona o VŠ ve znění schváleném Poslaneckou sněmovnou podpoří.

Za Českou asociaci doktorandek a doktorandů, z. s. (ČAD)
Mgr. Jakub Šindelář, předseda